

ха при просмотре фильма ужасов вызывает в нашем организме те же химические и биологические процессы, что и встреча со злой собакой. Отличие состоит в том, что при просмотре фильма страх не оправдан, так как нам реально ничто не угрожает, а вот при встрече с собакой, он вполне обоснован. Роль такого своеобразного «искусственного стимулятора» той или иной эмоции в обществе выполняет эстетическая сфера. Благодаря наличию этой сферы человек может пережить целый спектр эмоций: и тех, которые в жизни у него могут возникать часто, и других, которые у него могут вообще не возникать. Все это значительно обогащает эмоциональную сферу человека, формирует ряд эмоциональных черт, способствует воспитанию и развитию личности. Ведь эмоции невозможно просто выучить – их нужно пережить. Если в реальной жизни это не всегда возможно и не всегда целесообразно, то на помощь приходит эстетическая сфера, которая, по мнению А.П. Воеводина, представляет собой «сферу знакового, то есть «искусственного» манипулирования и управления социальными эмоциями» [1, с.11].

В последние годы большую популярность приобретает нейро-лингвистическое программирование (НЛП), которое широко используется в рекламном бизнесе, торговле, предвыборных кампаниях и др. НЛП является хорошим продолжением работ И.П. Павлова по физиологии высшей нервной деятельности. Прямое отношение к условным рефлексам имеет так называемая «якорная техника». «Якорем» в НЛП называют стимул, запускающий механизм сформированного условного рефлекса. В повседневной жизни мы часто встречаемся с огромным количеством неосознаваемых нами условных рефлексов. В роли якоря при этом выступает эстетическая сфера, как сфера «производства» искусственных эмоций. Так, например, у влюбленной пары часто есть мелодия, которая звучала в минуты их встреч и вызывает в совершенно нейтральной ситуации чувство влюбленности по механизму условного рефлекса, т.е. становится «положительным аудиальным якорем». В то же время наряду с положительными эмоциональными состояниями «якорь» может вызывать отрицательные эмоции или способствовать угасанию определенной реакции. Так, например, произведение Ф. Шопена, которое принято исполнять во время траурных процессий, для большинства из нас является «отрицательным аудиальным якорем». Стоит услышать эту мелодию и настроение наше ухудшается, хотя мы осознаем, что причина грусти – какие-то другие похороны, на которых мы присутствовали давно и чувствовали боль потери.

Якорная техника имеет большие возможности, даже если использовать только перенос эмоций, чувства из одного контекста в другой. Например, для успешного обучения важно, чтобы процесс усвоения новых знаний был интересным и увлекательным. Но как быть, если содержание материала курса монотонно и однообразно. В этом случае преподавателю следует искусственно вызвать интерес к своему предмету. Здесь может помочь яркая наглядность, удачная цитата, шутка, интересная историческая справка или даже простая речевая интонация. Многие древнегреческие философы славились красноречием, часто именно этим привлекая огромные толпы слушателей. Сегодня якорная техника получила широкую популярность в рекламе, торговле, является неотъемлемой частью предвыборных технологий.

Из всего сказанного следует, что значительная часть населения страны свой выбор делает не на основе рациональной оценки предметов или явлений общественной жизни, а на эмоциональном уровне. Находясь под влиянием объектов эстетической сферы, человек искусственно переживает те или иные эмоциональные состояния, которые определяют его дальнейшее поведение и поступки.

Управление массовым сознанием и общественным мнением как научная и практическая проблема рассматривается в рамках психологии, социологии, теорий журналистики и средств массовой информации, рекламы, в социальном управлении и маркетинге. В этой связи является важным изучение регулятивных возможностей эстетической сферы, дальнейшее использование полученных знаний в учебно-воспитательном процессе, который, по сути, должен представлять собой процесс научения человека саморегуляции своих эмоциональных состояний. Такое образование даст возможность воспитать личность, способную управлять своими интересами, а не следовать механизмам, навязанным рекламой, прессой или предвыборными роликами.

Литература:

1. Воеводін О.П. Естетика – граматика почуттів //Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Зб. наук. праць. – К.: Вид. центр КДЛУ, 2003. – Вип. 11. – С.9-13.
2. Додонов Б.И. В мире эмоций. – К.: Политиздат Украины, 1987. – 140с.
3. Изард К. Эмоции человека: Пер. с англ. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 440с.

Сабадаш Ю.С.

Приазовський державний технічний університет
“НОВИЙ ГУМАНІЗМ” АУРЕЛІО ПЕЧЧЕІ

Об’єктивні закони і динаміка суспільного розвитку та геополітичних процесів такі, що виникнення прогресивних ідей, постановки актуальних проблем, формування нових наукових концепцій та пошуки шляхів і засобів координації соціально-економічних колізій на всіх рівнях не припиняються ніколи. Друга половина ХХ ст., коли згадані явища і фактори набули неабиякої яскравості і загостреності, переконливе тому підтвердження. Так, світ зіткнувся з якісно новими проблемами, відмітною рисою яких став їхній глобальний характер. Загострення глобальних проблем поновому поставило багато питань міжнародної політики, змусило переглянути функції і цілі науки в сучасному світі, спричинило за собою глибоку переоцінку цінностей.

“Шукачем глобальної істини” організатором і президентом Римського клубу був відомий громадський діяч Ауреліо Печчеї (1908-1984). Яскрава особистість - визнаний спеціаліст в області керування промисловістю, він займав ключові посади в західноєвропейських приватнопромислових компаніях, колишній учасник італійського Опору, пройшов через фашистські катівні, зробив величезний внесок в моральне і промислове відродження Італії. Він з власної ініціативи відходить

від справ, для того щоб з захопленням, зануритися в цілком нову, незвичну для нього справу, зайнявшись "глобальною проблематикою". А. Печчеї згадує: "Мандрю по планеті, я бачив, як люди усього світу б'ються - і далеко не завжди успішно - над вирішенням багатьох складних проблем, і я все більше і більше переконувався, що ці проблеми обіцяли стати в майбутньому ще складнішими для людства... Я відчував, що не зможу бути чесним перед самим собою, якщо принаймні не спробую так чи інакше попередити людей, що всі їхні теперішні зусилля недостатні і що необхідно робити щось ще, якісь приймати міри, у корені відмітні від тих, що робляться зараз" [1, с.60]. Печчеї не тільки бачив і переживав, але і вмів узагальнювати факти. "Що особисто я можу зробити, щоб викоринити соціальну кривду?" Тут, у цих мандрівках і міркуваннях, і народилася ідея організації майбутнього Римського клубу.

Як відзначає А.Печчеї, початковою метою Римського клубу було привернути увагу світової громадськості до "ускладнень людства", які мають довгостроковий характер і продовжують заглиблюватися. Те, що сьогодні одержало назву "проблематика Римського клубу", автор характеризує сукупністю взаємозалежних і взаємообумовлених психологічних, соціальних, економічних, технічних і політичних проблем, у числі яких безконтрольне розростання людства і розшарування суспільства, соціальна несправедливість і голод, безробіття, інфляція, енергетична криза, нестача ресурсів, диспропорції в міжнародній торгівлі і фінансах, неписьменність і анахронізми в освіті, деградація зовнішнього середовища, спад моральних цінностей, утрата віри, а також відсутність розуміння цих проблем і їхніх взаємозв'язків.

Неабиякий талант організатора вкупи із солідним управлінським досвідом дозволили йому не просто створити Римський клуб, але, що набагато важливіше, вдихнути в нього життя, уберегти від сумної долі багатьох нежиттєздатних організацій, зробити його виразником реальних змін, що відбуваються у світі і в розумах широких прошарків інтелігенції. І ім'я Ауреліо Печчеї от вже майже п'ятдесят років зв'язується з цим розвиваючимся у світі "глобальним рухом".

Як вважає Печчеї, "теперішня глобальна криза є прямим наслідком нездатності людини піднятися до рівня, що відповідає її новій могутній ролі у світі, усвідомити свої нові обов'язки і відповідальність у ньому" [1, с.73]. Всеохоплюючу епохальну кризу, яка пронизує буквально всі сфери життя, Римський клуб назвав "ускладненнями людства" [1, с.119]. "Проблема в самій людині, а не поза неї, і можливе вирішення її пов'язане з нею" [1, с.73]. Як пізніше зізнавався Печчеї, чим сильніше він усвідомлював усі ці небезпеки, що загрожували людству, тим більше переконувався в необхідності почати якісь рішучі заходи, поки ще не стало занадто пізно. Тому він вирішив створити невеличке коло однодумців, з якими можна було б разом сформулювати ці світові проблеми, і запропонувати нові підходи до їх вивчення та вирішення.

Особливий інтерес являє для нас книга А. Печчеї "Людські якості", де ціла глава присвячена "Людській революції" тобто революційному гуманізму або "новому гуманізму" як називає його Печчеї.

Аналіз сучасних труднощів розвитку світового співтовариства приводить А. Печчеї до переконання, що вирішенню проблем, котрі стоять перед людством, повинні сприяти головним чином зміни в сфері "людських якостей". Він називає їх "новим гуманізмом", що "спроможний забезпечити в людині таку трансформацію, підняти її якості і можливості до рівня, адекватного її новій зростлій відповідальності в цьому світі". Новий гуманізм "повинен бути співзвучним не тільки новій владі людини в оточуючій її реальності, але і бути достатньо сильним і виявляти таку спроможність до самовідновлення, щоб бути в змозі регулювати й управляти іншими революціями - промисловою, науковою, технологічною і соціально-політичною, - які повинні здійснюватися через нього". Головною метою "революції гуманізму", на думку А.Печчеї, повинна стати соціальна справедливість, прагнення до більш справедливого і рівноправного суспільства. Говорячи про проблему свободи особи, він відзначає, що в умовах зростання насильства цю свободу потрібно обмежувати відповідно до інтересів суспільства в цілому, підпорядкувати ідеї справедливості, якій слід віддавати пріоритет перед нічим не обмеженою свободою індивіда.

Розглядаючи людський розвиток, трансформацію людських цінностей як основні умови і засоби рішення глобальних проблем, А.Печчеї підкреслює, що відповідно до цього має змінюватися зміст такого звичного поняття, як "задоволення людських потреб". Головною метою тут повинна стати самореалізація людської особистості. І в цьому зв'язку основний акцент переміщується з "того, що людина хоче мати і як вона може цього досягти, на те, що вона являє собою і чим може стати".

"Для мене найбільший інтерес складають три аспекти, які характеризують цей новий гуманізм: почуття глобальності, любов до справедливості і нетерпимість до насильства.

Душа гуманізму - у цілісному баченні людиною всієї своєї кінечності і життя - у всій його безперервності. Адже саме в людині містяться джерела всіх наших проблем, на ній зосереджені всі наші прагнення і сподівання, у ній всі начала і всі кінці, і в ній же підгрунття наших надій. І якщо ми хочемо відчувати глобальність всього сущого на світі, то в центрі цього повинна стати цілісна людська особистість і її можливості..." [1, с.185-186].

На думку А.Печчеї гуманістична концепція життя на теперішній, вищій стадії еволюції людини вимагає від неї, щоб вона перестала нарешті "заглядати в майбутнє", а почала "створювати" його. Вона повинна дивитися якомога далі вперед, і в своїх діях приділяти однаково увагу як теперішнім, так і віддаленим в часі їх наслідкам, включаючи весь той період, протягом якого ці наслідки можуть виявлятися. Тому вона зобов'язана добре подумати і вирішити, яким би вона хотіла бачити це майбутнє, і відповідно до цього регулювати свою діяльність.

"Я цілком усвідомлюю те, як важко нам, при всіх розходженнях наших культур, сприймати цю концепцію глобальності, - концепцію, яка зв'язує воедино особистість, людство і всі взаємодіючі елементи і чинники світової системи, яка об'єднує теперішнє і майбутнє, а також пов'язує дії та їхні кінцеві результати..."

Щоб бути людьми в широкому значенні цього слова, треба розвинути таке розуміння глобальності всіх подій і явищ, яке б відбивало суть і основу усього Всесвіту" [1, с.185-186].

Небачений науково-технічний прогрес дав людству небувалі можливості в перетворенні навколишнього світу. Але, як уже підкреслювалося, людство не в змозі оцінити у всій повноті довгострокові наслідки своєї перетворюючої діяльності. В результаті розвитку технологій та постійного ускладнення характеру цивілізації, її еволюція від індустріальної до постіндустріальної дедалі збільшує розірваність між природою і людиною. Більш того, самій людині стає все суужніше пристосовуватися до технізованого і штучного світу, логіка й мова якого все менше нагадують людські традиції.

Згідно з новим гуманізмом А. Печчеї одна з найважливіших передумов самого існування майбутнього - усунення загрози ядерного знищення. Це необхідно, але не єдина умова. Своє покликання А. Печчеї вбачав у формуванні принципово нової гуманістичної свідомості. Саме тому його називають "людиною сучасного ренесансу". Він вважав за важливе очистити традиційні цінності від ідеології насильства. Людство повинно усвідомити істинні наслідки війни, як, і будь-яких інших проявів насильства. Їх слід розглядати як таку ж патологію, якою сьогодні виглядає рабство або канибалізм.

Науково-творчий доробок Ауреіо Печчеї залишив людству і правдиву картину сучасних проблем, і прогнози на майбутнє, і ґрунтовні розробки шляхів подолання кризових явищ та розбудови нової гуманістичної моделі земної цивілізації.

Газетні статті, що сповіщали про смерть А. Печчеї в березні 1984 року, вийшли під заголовками: "Печчеї - зодчий майбутнього", "Помер менеджер, що просив у науки ліпшого світу". Про нього говорилося: "один з найдостойніших людей нашого часу", "людина, що присвятила себе порятунку людства", "один з небагатих, кому вдалось переконати людей звернути увагу на головне"[2, 7]. Завдання прогресивної науки не дати загубитись в царстві архівів сміливим гуманістичним ідеям А. Печчеї, актуальність яких важко переоцінити.

Література:

1. Печчеї А. Человеческие качества. – М., 1985.
2. Кинг А., Шнайдер Б. Первая глобальная революция. Доклад Римского клуба. – М., 1991.

Сазонова Л.А., Коваленко С.В.

Владивостокский государственный университет экономики и сервиса, Россия

ФЕМИННОСТЬ В КОНТЕКСТЕ ДРЕВНЕРУССКОЙ КУЛЬТУРЫ

Для языческого сознания древнего мира характерны общие устойчивые мифологемы, имеющие древнейшее происхождение. Такова общая для многих индоевропейских народов мифологема «мирового древа», с помощью которого моделируется тройная вертикальная структура мира (небо, земля, преисподняя). Этот многозначный образ-символ был переосмыслен позже как гендер-

ная иерархия мира и общества. Женская половина олицетворяет хаос, «природу», а мужская – порядок, культуру.

Однако есть некоторое отличие в гендерных аспектах мифологии европейских народов и славян. В частности древнегреческая мифология переполнена женскими божествами, занимающими достойное место в иерархии небожителей. В перечне же языческих богов, составленных в 980 г. князем Владимиром, есть только одно женское божество – Макошь, и оно занимает самую низшую ступень в космологической иерархии богов.

По М. Финлею, в древней культуре женщины считались низшими по природе и потому их функции ограничивались производством потомства и исполнением домашних обязанностей, а значимые социальные отношения и сильные личные привязанности искали и находили среди мужчин.

Указанный порядок отношений имел реальное выражение, как в практике древнерусской семьи, так и в общественной сфере. Н.М. Карамзин, Д.С. Лихачев, Б.А.Рыбаков и другие исследователи Древней Руси подтверждают дискриминационное положение женщин, как в общественной, так и в частной сфере. К примеру, статус мужа в загробном мире определялся наличием жены, поэтому женщины часто принуждали восходить на погребальный юстер.

В то же время дискриминационный характер отношения к женщине сопровождался религиозным культом ее репродуктивности, почитания ее как матери и продолжательницы рода. В то же время способность женщины дарить жизнь человечеству и сходство ее функций с функциями природы, в практике вызвали мистический ужас. Женщина воспринималась как «Инаковость», как самостоятельная, противостоящая мужскому доминированию сила. Страх перед женской природой, ощущение причастности женщины к появлению жизни – все это рождало желание управлять ею и подавлять. Поэтому культ женщины всегда сопровождался и дополнялся репрессивной политикой.

Христианская идеология вырабатывает свое представление о мироздании и феминных и маскулинных началах. Вместо натуралистического равновесия она вводит напряженное противостояние духа и материи, что чрезвычайно важно для развития дальнейших представлений о распределении женских и мужских ролей в общественной и частной жизни.

Не отвергая миф о «природной» женской интеллектуальной недостаточности, средневековая русская философия дополняет его новым мифом о склонности женщины к трансгрессии. Женское начало трактуется не только как природное, но и телесное, более связано с Душой, чем с Умом. Одна из самых распространенных инвектив в адрес женщины – это слабость разума, «неразумие». «Неразумие», доказывает средневековый русский философ Климент Смолятич, стало основной причиной прельщения Евы дьяволом.

Древнерусская философия обсуждает падение Евы как вселенскую катастрофу, к которой мужчина не причастен и где основную роль в распространение зла и несчастий человечества сыграла Ева. Иосиф Волоцкий настаивает на том, что «дьявол позавидовал человеку и прельстил жену через змия, а Адама через

Сабараш Н. С., 1 84
Н 39

МАТЕРІАЛИ

ПЕРШОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

"НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СВІТУ '2004"

1-15 листопада 2004 року

Том 74
Філософія

Дніпропетровськ
Наука і освіта
2004

Маріупольський
державний університет
АБОНЕМЕНТ наукової
та художньої літератури
м. Маріуполь

Маріупольський
державний університет
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
м. Маріуполь

81

Н 8539

№ 34

6-00

Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції “Науковий потенціал світу ‘2004’”. Том 74. Філософія. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. - 64 с. ISBN 966-7191-99-0

У збірнику містяться матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції “Науковий потенціал світу ‘2004’” з філософії культури, релігії та науки.

Для студентів, аспірантів та викладачів.

ISBN 966-7191-99-0

© Колектив авторів, 2004
© Наука і освіта, 2004